



بررسی تاثیر وضعیت فرهنگی اقتصادی خانواده در کسب مهارت های اجتماعی دانش آموزان دوره اول ابتدایی در دوران همه گیری کرونا

محسن لطفی

کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی دانشگاه خوارزمی

Mohsenlotfi-psy86@yahoo.com

زهرا نظرعلیان

دانشجو کارشناسی پیوسته رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان پردیس زینبیه پیشوا

zahranazaraliann22@gmail.com.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی تاثیر وضعیت فرهنگی - اقتصادی خانواده در کسب مهارت های اجتماعی دانش آموزان ابتدایی در شرایط همه گیری بیماری کرونا می باشد لذا ابتدا به بررسی هر یک از مفاهیم پرداخته و سپس تاثیرگذاری این دو متغیر برای یکدیگر را بررسی خواهیم کرد. در این پژوهش از معتبرترین و به روزترین منابع به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شد و به منظور گردآوری داده ها، اسناد، مقالات، کتاب ها و اخبارها و مطالبی که متناسب با مسئله پژوهش بوده اند استفاده شده است. تمامی کتاب ها و مقالات معتبر علمی با روش فیش برداری و کتابخانه ای و با تحلیل و بررسی و میزان مرتبط بودن، به کار رفته اند. پژوهش حاضر از نوع کیفی، توصیفی و تحلیلی میباشد، که به توصیف پدیده ها و تحلیل و بررسی آنها پرداخته شده است. نتایج حاصل این تحقیق نشان می دهد که سطح فرهنگی - اقتصادی خانواده در آموزش مهارت های اجتماعی دانش آموزان خصوصا در زمان همه گیری کرونا و مجازی شدن آموزش ها و واگذاری تدریس بر عهده خانواده، تاثیر مثبتی دارد به طوری که هرچقدر سطح فرهنگی، سطح سواد و وضعیت اقتصادی خانواده بالاتر بوده، والدین به آموزش مهارتهای اجتماعی به فرزندان خود اهمیت بیشتری قائل شده اند و زمان بیشتری را با فرزندان خود سپری کرده اند.

کلمات کلیدی: شرایط فرهنگی، اقتصادی، مهارت اجتماعی، خانواده، دانش آموز ابتدایی



مقدمه

در این پژوهش به بررسی تاثیر وضعیت اقتصادی و فرهنگی خانواده بر آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان ابتدایی در شرایط بیماری کرونا می پردازیم.

از آنجا که خانواده مهمترین بستر برای رشد شخصیت کودک و بهترین الگو برای آموزش مهارت های اجتماعی می باشند اجتماعی بودن و با اصول مناسب رفتار کردن کلید ورود و پذیرش در جامعه است و می توان گفت دوران کودکی و دوره اول ابتدایی بهترین زمان برای آموزش چنین مهارت هایی می باشد. زیرا پایه ریزی رشد عاطفی، اجتماعی و شناختی در این دوران می باشد و یادگیری و تقلید کردن دانش آموزان در این زمان در بیشترین حد خود قرار دارد. کودکان باید بتوانند با همسالان و اطرافیان خود ارتباط برقرار کرده و توانایی دوستیابی و پذیرش افراد مناسب در زندگی خود را داشته باشند و بهترین و مناسب ترین گزینه برای آموزش اینچنین مهارت ها به کودک توسط والدین و با اصول صحیح است. کودکانی که از تعاملات و مناسبات اجتماعی مطلوب برخوردارند قادرند همه مراحل رشد خود با انتخاب دوستان و خطمشی رفتاری مناسب به موفقیت برسند کودکانی که با هم سن و سالان خود ارتباط کمی دارند موقعیت هایی را که فراهم کننده مهارت های شناختی اجتماعی و اخلاقی هستند از دست می دهند از نظر اجتماعی منزوی هستند و افسردگی و تنهایی تمایل دارند و عملکردشان در مدرسه کم است. بررسی های متعدد نشان می دهد که کمبود مهارت های اجتماعی تاثیر منفی بر کارکرد تحصیلی دانش آموزان دارد. گفت و گو با دیگران برای کسانی که مهارت اجتماعی خوبی دارند آسان است و این افراد از نظرات دیگران مهربان هستند. همچنین به راحتی عصبانی نمی شوند و عزت نفس زیادی دارند و همچنین افرادی که مهارت اجتماعی شان رشد یافته است رضایت از خود می کنند و از نظر اجتماعی مسئولیت پذیرتر و ارزشمندند مهارت های اجتماعی موجب انزوا و طرد فرد از جانب گروه همسالان می شود.

اما با همه گیری بیماری کرونا شاهد هستیم که ارتباطات دانش آموزان با یکدیگر کم رنگ شده و دانش آموزان خصوصاً در دوره اول ابتدایی با مشکلات بسیاری رو به رو شده اند. در اینجا و در این عصر نقش خانواده بسیار پررنگ می شود و به هر میزان خانواده دارای سطح فرهنگی، علمی و وضعیت اقتصادی مناسبی باشد بهتر میتواند در جهت رشد اجتماعی دانش آموز خود کوشا باشد. هدف اساسی آموزش مهارت های اجتماعی هدایت مستقیم و آموزش فراگیر مهارت های اجتماعی از دوران کودکی به ویژه با ورود به مراکز پیش از دبستان و در دبستان می باشد که باعث پذیرش اجتماعی فرد در مراحل بالاتر می شود کودکانی که مهارت ها را کسب می کنند اجتماعی ترند مشارکت پذیری اعتماد به نفس نودوستی بیشتری دارند کمتر تنها می مانند و نسبت به کودکانی که مهارت های اجتماعی کمتری دارند دوستان بیشتری خواهند داشت. (کیان، ۱۳۹۷)

از عوامل موفقیت تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی و کسب مهارت های اجتماعی دانش آموزان؛ خانواده، همسالان، مدرسه می باشد که نقش خانواده بسیار بدیهی است به طوری که وضعیت اقتصادی، اجتماعی و محیط خانواده از جمله مهمترین متغیرهای مربوط به خانواده است که تأثیر بسزایی بر رشد توانایی های دانش آموزان دارد.

پیشینه تحقیق

پژوهش ها نشان می دهد که رشد مهارت های اجتماعی کودکان و با سبک فرزندپروری والدین مرتبط است. سبک های فرزندپروری والدین را می توان در امتداد دو پیوستار تعریف کرد: صمیمیت (خونگرمی) یا پاسخ دهی از سوی والدین و کنترل یا سخت گیری از سوی والدین. (بو ویند ۱۹۹۱). همچنین والدین می توانند فرصت بازی را برای همسالان برای کودک فراهم کنند و یا با کودکان خود بازی کرده و به رشد مهارت های لازم برای بازی با همسالان به فرزندانشان کمک کنند. تحقیقات لیرد و همکارانش نشان می دهد که صحبت کردن با کودکان درباره روابط آنها با همسالان باعث ارتقاء مهارت های اجتماعی آنان



می‌شود. در تحقیقاتی که در سال (۲۰۱۹) انجام شد محققان به این نتیجه رسیدند، که مهارت های بالا در روابط اجتماعی می‌تواند استرس بچه هایی که در مهد کودک می‌مانند را کاهش دهد.

مهارت اجتماعی به بچه ها کمک می‌کند تا آینده روشن تری داشته باشند. بر اساس تحقیقات دیگری که در سال ۲۰۱۵ منتشر شد، بررسی مهارت‌های روابط اجتماعی و احساسات یک کودک در مهد کودک احتمالاً بهترین راه برای پیش بینی موفقیت های او در دوران بزرگسالی است. محققین دانشگاه های Penn State و Duke پی بردند و بچه هایی که در سن پنج سالگی مهارت‌های سهیم شدن، گوش کردن، همکاری کردن، پیروی از قواعد را بهتر بلد هستند در بزرگسالی شانس بیشتری برای رفتن به دانشگاه دارند. همچنین احتمال اینکه آنها در سن ۲۵ سالگی یک شغل تمام وقت داشته باشند بیشتر است. (قهرمانی، ۱۳۹۸) نتایج پژوهش محمدی، مهدوی فرد و سلم آبادی ۱۳۹۸ نشان می‌دهد در دو گروه افراد با سواد و افراد بی سواد و میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان خانواده های دارای تعداد فرزند کمتر و درآمد بالاتر رابطه مثبتی وجود دارد. از این رو پژوهش های بسیاری در مورد رابطه وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده ها با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی انجام شده است اما به مسئله ارتباط وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده بر مهارت های اجتماعی آن هم در دوره اول ابتدایی و در شرایط بیماری کرونا تا به حال پژوهش صورت نگرفته است. همین امر اهمیت و نو بودن پژوهش حاضر را نشان میدهد.

اهمیت موضوع :

اهمیت این پژوهش در آن است که با شناخت عمیق تر و بیشتر دانش آموزان دوره اول ابتدایی و دانستن مسائل و ویژگی های خاص آنان نخست قادر به تشخیص ویژگیهای این کودکان و دانستن اینکه چه مهارت‌های اجتماعی برای آنان نیاز است که در این دوره سنی باید کسب کنند و دوم ارائه راه حل ها و راهنمایی های مناسب جهت رفع یا حداقل بهبود مشکلات این گروه از دانش آموزان آن هم در هنگامی که بیماری کرونا سبب آموزش خانگی و آموزش مجازی شده و دانش آموزان عملاً از ارتباط فیزیکی با همسالان خود محروم شده اند؛ به همین جهت ارتباطات اجتماعی آنان در این شرایط تحت تاثیر فراوانی قرار گرفته است.

از آن جایی که سواد و سطح تحصیلات خانواده و سطح فرهنگی آنان و موقعیت اجتماعی و شرایط اقتصادی خانواده تاثیر بسزایی در آموزش فرزندان داشته و وضعیت روحی و روانی آنان و نحوه تربیت آنان تاثیر گذار خواهد بود بایستی شناخت عمیق تری نسبت به طبقات مختلف اجتماعی خانواده به دست آوریم تا بتوانیم خدمات صحیح تری به کودکان ارائه کنیم.

اهداف پژوهش

هدف کلی : هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تاثیر شرایط اقتصادی و فرهنگی خانواده ها در آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش آموزان دوره اول ابتدایی در زمان همه گیری کرونا می‌باشد.

از اهداف فرعی : تبیین وضعیت خانواده‌هایی که دارای سطح اقتصادی و فرهنگی بالای هستند نسبت به خانواده های دارای سطح پایین فرهنگی و اقتصادی در آموزش مهارت‌های اجتماعی به فرزندان خود. تبیین نقش خانواده در آموزش مهارت‌های اجتماعی در هنگام بیماری کرونا و خانه نشینی دانش آموزان.

روش انجام پژوهش

در این پژوهش از معتبر ترین و به روز ترین منابع به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شد و به منظور گرد آوری داده ها، اسناد، مقالات، کتاب ها و اخبار ها و مطالبی که متناسب با مسئله پژوهش بوده اند استفاده شده است. تمامی کتاب ها و مقالات



معتبر علمی با روش فیش برداری و کتابخانه ای و با تحلیل و بررسی و میزان مرتبط بودن ، به کار رفته اند. پژوهش حاضر از نوع کیفی ، توصیفی و تحلیلی میباشد، که به توصیف پدیده ها و تحلیل و بررسی آنها پرداخته شده است .

مفهوم مهارت های اجتماعی

«مجموعه توانمندی های است که موجب موفقیت در زندگی اجتماعی فرد می شود هر فرد برای زندگی موفق در یک جامعه علاوه بر مهارت های فردی به مهارت های دیگری نیاز دارد که از آن به نام مهارت های اجتماعی یاد می کنند .» (پیتر وست وود ، ۱۹۹۸ ؛ ۵۰).

مهارت های اجتماعی مجموعه رفتارهایی است اکتسابی که از طریق مشاهده مدلسازی تمرین و بازخورد آموخته می شود و دارای ویژگی هایی میباشد و رفتارهای کلامی و غیرکلامی را در بر می گیرد و پاسخ های مناسب و موثر را در بر دارند . بیشتر جنبه تعاملی داشته تقویت اجتماعی را به حداکثر می رسانند و بر اساس ویژگی ها و محیطی که فرد در آن واقع شده است توسعه می یابند و از طریق آموزش رشد می کنند. (میچلسون ۱۹۸۶ به نقل از کرامتی ۱۳۸۲)

افراد توانا به لحاظ اجتماعی محیط اجتماعی خود را با درک و پاسخگویی به موقعیت های آن به صورت موثر می توانند مدیریت کنند این افراد دارای خصوصیات زیر می باشند:

حساسیت اجتماعی :درستی مفهوم هر رخداد اجتماعی را می فهمند یعنی از نشانه های (سرنخ های) اجتماعی رمزگشایی می کنند.

4

ایفای نقش : افراد و نحوه تجربه کردن آنها را درک می کنند.

بینش اجتماعی : موقعیت های اجتماعی و آنچه که در اجتماع رخ می دهد را درک می کنند .

فهم اجتماعی : جریان ها و رفاه اجتماعی نظیر دوستی ها و روابط متقابل اجتماعی را درک می کنند .

بینش روانشناختی : خصوصیات فردی و انگیزش دیگران را درک می کنند.

قضاوت اخلاقی : موقعیت های اجتماعی مربوط به آداب و اصول اخلاقی را ارزیابی می کنند.

روابط اجتماعی : نحوه مداخله موثر و چگونگی تاثیر گذاری بر رفتار دیگران را درک می کنند، مهارتی که مستلزم مهار یا کنترل خود می شود ارتباط به درستی اندیشه و احساس خود را به دیگران ابراز می کنند.

حل مسئله اجتماعی : کودکان مشاخره ها را حل می کنند و نحوه تاثیرگذاری بر رفتار دیگران برای دستیابی به اهداف مورد نظر را درک می کنند.

(۱. خضری، ۱۳۹۱)

مهارت های اجتماعی به مجموعه رفتارهای فراگرفته قابل قبولی گفته می شود که فرد را قادر می سازد با دیگران رابطه موثر داشته و از عکس العمل های نامعقول اجتماعی خودداری کند(گرشام و الیوت ۱۹۸۴) در واقع مهارت های اجتماعی روشی برای بهبود زندگی اجتماعی دانش آموزان است آموزش مهارت های اجتماعی بر پایه این اصل قرار دارد که مشکلات کودکان در مهارت های اجتماعی غالباً به این دلیل است که کودکان نمی دانند در موقعیت های اجتماعی چه کار کنند و می توان کودکان را برای غلبه بر این مشکلات آموزش داد.(موریس ورینولدز ترجمه بشارت و شمسی پور ۲۰۰۱ ؛ ۶۸)

انواع مهارت های اجتماعی و روش هایی برای تقویت آنها

بهترین حالات ممکن این است که در محیط خانه آموزش را شروع کنیم زیرا تمام مواردی که کودک در محیط خانواده مشاهده یا تجربه می کند بازتاب آن در مکان های دیگر دیده می شود والدین با به کارگیری روش های مختلف می توانند کودک خود را برای ورود به جامعه آماده کنند. مهم است که کودک بتواند مکالمه خوبی داشته باشد . معرفی مودبانه ، ارتباط چشمی



، گوش دادن ، پیروی از قوانین ، سهیم شدن با دیگران و.. موارد از مهارت های اجتماعی است که همه والدین باید به فرزندان خود آموزش دهند.

۱. سهیم شدن

میل به سهیم شدن یک خوراکی یا یک اسباب بازی با دیگر بچه ها می تواند به آنها در پیدا کردن و نگه داشتن دوست کمک کند. بچه ها در سنین ۳ تا ۶ سالگی معمولاً در سهیم شدن چیزی که برای آنها دوست داشتنی باشد خودخواه هستند اما ممکن است یک اسباب بازی را که علاقه ای به بازی با آن ندارد به راحتی به بچه دیگر بدهد و با او سهیم شود در مدرسه دانش آموزان حدود ۷ یا ۸ ساله به عدالت بیشتر اهمیت می دهند و تمایل بیشتری برای سهیم شدن با دیگران دارند و تحقیقات نیز نشان داده است که سهیم شدن و احساس رضایت از زندگی با هم در ارتباط هستند. تحقیقات نشان داده است بچه هایی که احساس خوبی نسبت به خود دارند بیشتر تمایل دارند با یکدیگر سهیم شوند پس والدین باید با تشویق کردن کودک به سهیم شدن عاملی کلیدی برای تقویت اعتماد به نفس او باشد. (جان لینک ۱۹۹۸؛ ۶۹)

راه حل : سعی نشود کودک مجبور به انجام کاری شود بلکه خانواده با رفتار خود می تواند این ویژگی را در فرزند خود نهادینه کند مثلاً وقتی کودک چیزی را با کسب سهیم می شود او را تحسین کرده و به او گفته شود که دیگران در مورد کار او چه حس خوبی دارند. با تکرار این نکته در زمان های مناسب می توان این مهارت را به یک عادت تبدیل کرد.

۲. همکاری یا مشارکت

کاری یا مشارکت در کاری برای رسیدن به یک هدف مشترک است. بچه هایی که همکاری می کنند با دیگران خوش رفتار تر هستند و همچنین مشارکت و کمک بیشتری می کنند داشتن همکاری بالا برای دوام آوردن در جامعه بسیار ضروری است کودکان در کلاس درس به مهارت همکاری بسیار نیازمندند همچنین در زمین بازی نیز بایست این مهارت را داشته باشند البته که همکاری در بزرگسالی هم بسیار مهم است و در محیط های کاری به واسطه توانایی افراد در کار با یکدیگر در قالب کار گروهی پیشرفت می کنند همچنین همکاری کلید داشتن رابطه عاشقانه موفق است.

راه حل: در مورد اهمیت کار گروهی و اینکه کارها را با کمک یکدیگر انجام دهند و اینگونه نتایج خوبی دارند صحبت شود و در خانه شرایطی فراهم شود که همه اعضای خانواده با یکدیگر همکاری کرده و یک کار را با مشارکت یکدیگر انجام دهند مثلاً هنگام تهیه غذا هر یک از اعضای خانواده را مسئول انجام یک کار شوند و این گونه همکاری کردن را یاد می گیرند باید توجه داشت از آنجایی که کودکان والدین خود را الگو قرار داده و از آنان تقلید می کنند باید توجه داشت در صورتی که در محیط خانواده فرزندان ، مشارکت و همکاری میان والدین خود را مشاهده نکنند طبیعتاً این رفتار نمی تواند در آن کودک نهادینه شود در وهله اول خانواده ما بایستی خود مهارت های اجتماعی را دانسته و در زندگی نیز آنها را به کار گیرد. (جان لینک ۱۹۹۸، ۶۴)

۳. گوش دادن

آموزش مهارت های ارتباطی به این معنی است که به دانش آموزان نشان دهیم که چطور باید گوش دهند و چطور حرف های دیگران را درک کنند که موفقیت آنها در مدرسه نیز به توانایی گوش دادن شان بستگی دارد برای موفقیت تحصیلی کودک باید یاد بگیرد آنچه را که به او گفته می شود بشنود و جذب کند فراتر از مدرسه داشتن مهارت های ارتباطی و گوش دادن عالی در محل کار و در یک رابطه مفید است.

گوش کردن فقط به معنی ساکت ماندن نیست بلکه به معنی دریافت کردن کامل چیزی است که فرد مقابل می گوید مهارت شنیدن برای برقرار کردن یک ارتباط موثر ضروری است هرچه باشد میزان یادگیری کودک در مدرسه به میزان مهارت او در



شنیدن حرفهای معلم بستگی دارد درک مفاهیم نوت برداری و فکر کردن در مورد کلام معلم با ورود دانش آموز به مقاطع تحصیلی بالاتر پر اهمیت تر خواهد شد بسیار مهم است که کودک طوری بزرگ شود که بتواند در آینده حرف مدیر و دوستان خود را درک کند البته ممکن است یاد گرفتن این مهارت در عصر دستگاه های دیجیتال بسیار سخت باشد چرا که اکثر افراد تمایل دارند هنگام مکالمه با دیگران به موبایل خود خیره شوند. (فیضی، ۱۳۹۹)

راه حل: وی که والدین در منزل برای بچه ها کتاب می خوانند هر از گاهی مکث کرده و از او در مورد آنچه تاکنون شنیده است سوال بپرسند مثلاً اینکه تا اینجا قصه چه چیزی فهمیدی؟ دیگر به کودک نباید اجازه داد وسط حرف دیگران بپرد و حرف دیگران را قطع کند

۴. ارتباط چشمی

ارتباط چشمی مناسب بخش مهمی از ارتباط برقرار کردن است. برخی از بچه ها هنگام صحبت کردن از نگاه کردن در چشم طرف مقابل طفره می روند باید توجه داشت، چه کودک فردی خجالتی است و یا ترجیح می دهد هنگام مکالمه به زمین خیره شود و یا مشغول انجام کاری است و به این دلیل سرش را بالا نمی آورد باید اهمیت او را به ایجاد ارتباط چشمی یادآور شده و از او بخواهیم ارتباط چشم خود را با طرف مقابل حفظ کند.

راه حل: می توانند در منزل همین رفتار را عیناً با کودک خود انجام دهند یعنی هنگام صحبت با او سرشان را پایین انداخته و در چشمان او نگاه نکنند تا فرزند متوجه شود چه حسی به آدم دست میدهد بار دیگر والدین می توانند به فرزندشان بگویند داستانی تعریف کند آنها این بار به چشمان او نگاه کنند در پایان کودک حسی را که از هر دو حالت داشته بیان کند. (فیضی، ۱۳۹۹)

۵. احترام گذاشتن به فضای شخصی

مرزهای شخصی یکی از مهارت های اساسی اجتماعی است. برخی از بچه ها از فاصله خیلی نزدیک با دیگران صحبت می کنند و برخی دیگر هم بدون توجه به راحتی طرف مقابلشان از سر و کول او بالا می روند مهم است که به بچه ها بیاموزیم چطور باید به فضای شخصی افراد احترام بگذارند دین برای این کار می توانند قواعدی در خانه وضع کرده که بچه ها را به احترام گذاشتن به فضای شخصی دیگران را تشویق کنند مثلاً در زدن هنگامی که در اتافی بسته است یا دست نزدن به چیزی که مال ما نیست می تواند نمونه های خوبی از این قواعد باشد.

راه حل: به فرزندان آموزش دهیم هنگام صحبت کردن با دیگران به اندازه یک دست فاصله بگیرند و یا هنگامی که در صف ایستاده اند درباره این صحبت شود که فاصله مناسب با فردی که جلوی قرار دارد چقدر است و باید دست هایش را نزدیک به بدن خودش نگه دارد تا برای دیگران مزاحمت ایجاد نکند میتوان ترتیب داد و یک سناریوی شبیه سازی شده را در نظر گرفت تا اهمیت فضای شخصی را به کودک آموزش داد.

۶. پیر وی از قوانین

معمولاً بچه هایی که در پیروی از قوانین مشکل دارند با انواع مختلفی از مشکلات دست و پنجه نرم می کنند: از نیاز به انجام دادند دوباره تکالیف مدرسه گرفته تا به در دسر افتادن به دلیل رفتار نامناسب، پیروی نکردن از دستورالعمل ها می تواند برای کودک تبدیل به مشکلی بزرگ شود.

راه حل:

اگر کودک از فرمانی پیروی کرد با استفاده از جملات ساده مانند: « ممنونم که در اولین باری که ازت خواستم این کار را انجام دادی و آن کار را برام کردی، » او را تشویق کرده و اما اگر متوجه شدیم کودک در پیروی کردن از فرمان ها مشکل



دارد باید به او فرصت داد. پیروی کردن از تمرین های ساده شروع می شود و رفته رفته از او کارهای سخت تر و قوانین پیچیده تری را خواسته و بعب از پیروی کردن از قوانین تشویق و تشکر از او نباید فراموش شود. (کشت پرور، بی تا)

۷. با ادب بودن

درخواست کردن مودبانه و محترمانه، تشکر کردن و رفتار مناسب حین غذا خوردن می تواند به کودک در جلب توجه به شکل صحیح کمک کند. معلم ها، والدین دیگر و سایر بچه ها، به بچه ای که رفتار صحیحی دارد و به بقیسه احترام میگذارد، احترام و ژهای قائل میشوند و همه دوست دارند با او در ارتباط باشند. راه حل:

والدین باید الگوی مناسبی برای فرزند خود باشند. یعنی پدر و مادر خوب است به طور مرتب به کودک خود بگویند ((نه متشکرم))، ((بله لطفا))، ((خواهش میکنم)) و.. هنگامی که والدین با دیگران با ادب و احترام برخورد نمایند کودک نیز می آموزد اینگونه باید رفتار نماید البته اگر زمانی متوجه شدیم کودک طرز رفتار مناسب را فراموش کرده؛ میتوانیم به او یاد آوردی کرده و هنگامی که کودک رفتار مناسبی داشت او را باید تشویق کنیم.

۸. سلام و احوال پرسی

اولین برخورد در برقراری روابط اجتماعی سلام و احوال پرسی با طرف مقابل است. کودکانی که در ارتباط با دیگران و همسالان خود مشکل داشته باشند در آینده به مشکلات جدی برمی خورند. این افراد ممکن است حتی در هنگام برخورد با آشنایان و دوستان وحتى خانواده سر به زیر باشند. بنابراین نحوه سلام کردن از آموزش های مهارت های اجتماعی است. (سایت آفتاب)

شرایط خانواده و تاثیر آن در آموزش مهارت ها

بخش عظیمی از آموزشهای کودکان در شرایط تربیت غیر رسمی است و قدرت یادگیری، تقلید و الگوبرداری رفتارها و مهارت های گوناگون را از خانواده یاد گرفته و به کار میبندند. از این رو شایسته است که رفتارها و مهارت های مورد نظر را والدین با برنامه ریزی و از طریق آموزش و پرورش مناسب و سازمان یافته به تدریج آگاهانه و با شکیبایی به فرزندان خود بیاموزند از این رو از نظر متخصصان و آموزش و پرورش مادران و پدران در دوره پیش از دبستان و ارتقاء سطح آگاهی آنان به عنوان یک راهبرد پیشگیری همواره از اهمیت خاصی برخوردار است. (به پژوه ۱۳۹۵، ۱۳۹۴)

هنگامی که خانواده دارای سطح فرهنگی و معلومات بالایی باشد، راهکارهای آموزش مهارت های ارتباطی و تربیت بهتر فرزند خود را میداند. از سوی دیگر وظیفه پدر مادران شکوفا ساختن استعداد های دانش آموزان است خانواده ای که از نظر فرهنگی در سطح بالایی قرار دارد و همچنین یک نیاز آموزشی فرزند خود را می بیند و از نظر اقتصادی نیز در شرایط خوبی قرار دارد و تمام شرایط و امکانات و تمهیدات لازم را برای افزایش مهارتهای ارتباطی کودک خود به کار می گیرد فرزند موفق ترین خواهد داشت. (به پژوه ۱۳۹۵، ۴۵) خانواده ای که دارای شرایط اقتصادی مناسبی باشد تا حد امکان تمامی وسایل، ابزار و شرایط را برای تربیت فرزند خود به کار می گیرد.

دریوستر آموزشی که انجمن اولیا و مربیان آن را منتشر کرده است با یک سوال و جواب ساده آغاز می شود کودکان چگونه رفتار می کنند؟ پاسخ « همانگونه که با آنها رفتار می شود » (به پژوه ۱۳۶۰) چه کسی اولین برخوردها را با کودک دارد جز مادر؟ جز پدر؟ اینکه امام خمینی (رحمة الله علیه) فرمودند: «از دامن زن مرد به معراج می رسد سخن ای بسیار عمیق است و ساعتها باید راجع به آن فکر کرد.» گفتنی است که اولین کسی که به سوال های کودک پاسخ می دهد، مادر است. (به پژوه ۱۳۹۵) تردید نقش زن در ایجاد یک خانواده سالم و نقش مادر در تربیت نسل با نشاط و موفق بر هر نقش دیگری اولویت دارد و به نظر می رسد که نقش همسری و مادری زنان از هر نقش دیگری مهم تر است.



بدون شک رفتار کودک از رفتار والدین و تاثیر می پذیرد پدر و مادری که خودشان مضطرب هستند این اصل را به فرزندانشان منتقل می کنند پدران و مادران مرتب می گویند یاد بگیرد ، درس بخوان ، عقب ماندگی آبرویمان رفت د دانست که کار تعلیم و تربیت شکوفاسازی است و هنر مادر و مربی این است که استعداد های کودکان را شناسایی کرده و امکانات لازم را برای رشد و شکوفایی آنان فراهم کند اگر در خانواده ای در مدرسه ای و در یک نظام آموزشی استعدادهایی دست نخورده به خاک سپرده شد باغبان ها مقصر هستند.

خانواده ها تاثیر بسیار زیادی بر فرزندان خود می گذارد طبیعتاً قبل از اینکه از فرزندان انتظار انجام مهارت های ارتباطی را داشته باشند. بایستی این مهارتها در بنیاد خانواده و در پدرها و مادرها نهادینه شده باشد تا فرزند با دیدن والدین خود از آنها الگو گرفته و حتی به صورت ناخودآگاه مهارت ها در او جاودانه شوند.

اکثریت دانش آموزان با خانواده های با وضعیت اقتصادی ضعیف از مهارت های لازم برای زندگی برخوردار نیستند و سلامت اجتماعی پایینی دارند. ضعف عمده این گروه دانش آموزان در مهارتهای شناختی ، هیجانی ، انگیزشی و رفتاری بوده و چه بسا باعث طرد شدن آنها از سوی همسالان ، دریافت بازخورد منفی از معلمان و مشکلات تحصیلی نظیر افت تحصیلی و ترک تحصیل میشود. (بیات ، نادریفر و همکاران ۱۳۸۶)

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد وظیفه پدر مادر ها این است که مهارت ها را به فرزندان خود آموخته و آنها را شکوفا کنند. مهارت هایی که فرزندان می آموزند باید با افزایش سن آنها به طور مداوم اصلاح شود طبیعتاً خانواده هایی که که دارای سطح بالای علمی - فرهنگی و اجتماعی - اقتصادی هستند ، به این مسائل توجه ویژه ای دارند. خصوصاً در شرایط فعلی و درگیری با بیماری کرونا که سبب شده دانش آموزان دوره اول ابتدایی از لحاظ ارتباطات اجتماعی و مشارکت با همکلاسی های خود بیش از گروه های دیگر لطمه ببینند. در این میان طبق پژوهش ها خانواده ای که دارای سطح فرهنگی و سطح سواد بالایی می باشد تمام تلاش خود را در جهت تقویت انواع مهارت ها برای فرزند خود میکند ؛ از گرفتن معلم خصوصی یا مربی خصوصی در منزل ، شرکت در مدارس خصوصی یا تهیه فیلم های آموزشی از موسسات آموزشی و یا وقت گذاشتن بیشتر خود مادر با فرزند و... همگی در جهت ارتقا انواع مهارت ها به کودکان خود می باشد.

خانواده ای که دارای سطح فرهنگی بالایی می باشد و از علم و سطح مطالعات بالایی برخوردار است ، به اهمیت این موضوع واقف است که بایستی برای فرزند خود وقت بگذارد ، با او بازی کند مهارت های لازم را به او بیاموزد. هنگامی که شرایط اقتصادی مناسبی نیز در منزل فراهم باشد خانواده با آرامش خاطر با صرف زمان بیشتر می تواند این کار را انجام دهد. ضمن این که معمولاً کودکانی که والدینشان از وضعیت اقتصادی مناسب برخوردارند دارای تجهیزات مناسب تری هستند از جمله اتاق های جداگانه ، اسباب بازی های متعدد و حتی دوستان بیشتر که همگی این موارد در رشد اجتماعی کودک تاثیر گذار خواهند بود.

براساس پژوهش حاضر ؛ از آنجایی خانواده مهمترین بستر برای رشد شخصیت کودک و بهترین الگو برای آموزش مهارت های اجتماعی می باشد ؛ اجتماعی بودن و با اصول مناسب رفتار کردن را ه ورود و پذیرش در جامعه است. می توان گفت : دوران کودکی و دوره اول ابتدایی بهترین زمان برای آموزش این مهارت ها می باشد . زیرا پایه ریزی رشد عاطفی ، اجتماعی و شناختی در دوران کودکی است و کودکان در این دوران آمادگی لازم برای یادگیری و تقلید کردن را دارند . کودکان باید بتوانند با همسالان و اطرافیان ارتباط برقرار کنند توانایی دوست یابی و پذیرش افراد مناسب در زندگی خود را داشته باشند و



بهترین و مناسب ترین گزینه برای آموزش اینچنین مهارت ها به کودک، توسط والدین و با اصول صحیح است. (قهرمانی ۱۳۹۸)

بر اساس یافته های پژوهش، بهترین حالات ممکن این است که در محیط خانه آموزش را شروع کنیم. زیرا تمام مواردی که کودک در محیط خانواده مشاهده یا تجربه می کند بازتاب آن در مکان های دیگر دیده می شود. والدین با به کارگیری روش های مختلف می توانند کودک خود را برای ورود به جامعه آماده کنند و والدین باید راهبردهای مواجهه با مشکلات زندگی را به فرزندان خود با صبر و حوصله بیاموزند.

نتایج این پژوهش تا حدود زیادی با مطالعات محمدی مهدوی فرد و سلم آبادی ۱۳۹۸ که در مورد بررسی نقش سواد والدین بر پیشرفت تحصیلی و سلامت روان دانش آموزان است، همسو می باشد.

باید توجه داشت که آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان و تقویت روابط اجتماعی کودکان به آنها کمک می کند تا نه تنها در برقراری روابط دوستانه با دیگران موفق باشند بلکه به واسطه همین روابط اجتماعی فرصت های شغلی بهتری در آینده داشته باشند. بنابراین والدین و معلمان موظف هستند تا نسبت به تقویت روابط اجتماعی دانش آموزان و یادگیری روابط اجتماعی آنها حساس باشد.

از محدودیت های ما در اجرای این پژوهش مجازی بودن آموزش و عدم دسترسی به اکثر دانش آموزان میباشد. پیشنهاد ما این است که در پژوهش های آتی پژوهشگران به مهارت های اجتماعی خصوصاً در مقطع ابتدایی به طور مفصل تر بپردازند و به صورت جزئی تر و پایه ای مسئله تاثیر شرایط اقتصادی و فرهنگی خانواده بر روی کسب مهارت های اجتماعی را در مورد تحقیق و پژوهش خود قرار دهند.

منابع و مأخذ

بیات، مهدی، نادری فر، مرتضی، بیات، مریم، میری، مهسا ۱۳۸۶، سلامت اجتماعی کودکان کار، مجله رامز شماره ۳۶۷-۸۰

به پژوه، احمد (۱۳۶۰). کودکان چگونه رفتار میکنند؟. پوستر آموزشی. تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان

به پژوه، ۱۳۹۵، اصول برقراری رابطه انسانی با کودک و نوجوان (با تجدید نظر و اضافات)، (چاپ دهم). تهران: نشر دانش

به پژوه، احمد ۱۳۹۴. مادر موفق کیست؟ (بخش دوم). ماهنامه پیوند آموزش و پرورش، شماره پیاپی ۴۴۵

پیتر وست وود، (۱۹۹۸)، آموزش و پرورش کودکان با نیازهای ویژه، ترجمه شاهرخ مکوند حسینی با همکاری فرح. شیلاندی ۱۳۹۰

جان لینک ۱۹۹۸، کتاب آموزش مهارت های اجتماعی به کودکان، مترجم الهام حکیمی راد، تهران انتشارات نور ۱۳۹۴، ص ۹۶

کیان، مرجان (۱۳۹۷)، مهارت های اجتماعی کودکان: روش ها و پیامد ها، رشد آموزش پیش دبستانی، دوازدهم، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۷ کشت پرور، مریم، (بی تا) مهارت های اجتماعی در. کودکان، سایت مادرشو (آگاه کلینیک)

فیضی، سارا (۱۳۹۹)، ۵ مهارت اجتماعی که والدین باید به فرزندشان بیاموزند، سایت خبرنگار

قهرمانی، تارا (۱۳۹۸)، ۷ مهارت اجتماعی مهم که باید به فرزندان خود بیاموزیم، سایت دی جی کالا مگ نت

ملا محمدی، فاطمه (۱۳۹۹)، کتاب آموزش مهارت های اجتماعی با بازی برای کودکان پیش دبستانی، انتشارات السانا

موریس، دانیل، رینولدز، دیوید (۲۰۰۱)، آموزش موثر، ترجمه دکتر محمدعلی بشارت و حمید شمسی پور. انتشارات رشد

8th International Conference on Management & Humanistic Science Research in Iran

16 July 2021 - Tehran

هشتمین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران

محل برگزاری: تهران

۲۵ تیر ۱۴۰۰



<https://digikala>

<https://samanketab.rosdmag.ir>

<https://agahclinic.com>

<https://khaarnama.net>

<https://chamaan.ir>

<https://farzandaneaftab.com>